

BERKI Imre

„Ecce ego christianus sum” (Én magam is keresztény vagyok).

Szent Flórián vértanú, a védőszent.

DOI: 10.31628/RTH.XXV.2015.47-48-49-50N.281-286P

Szent Flórián az egyik legnépszerűbb, és leggyakrabban ábrázolt középkori szent, szobra vagy képe majdnem minden településen megtalálható volt. **(I.sz. melléklet)** Az emberek a tűzzel szemben teljes kiszolgáltatottságban éltek mivel vagyonuk egy pillanat alatt a lángok martalékává válhatott. Szükségük volt emberfeletti erővel bíró külső segítségre. *Szent Flórián* így válhatott bátor viselkedése, önfeláldozása miatt a tűz és vízveszedelem elleni védő szentté.¹ Ennek háttérben az állt, hogy tűzoltó volt, kínzásakor fáklýával égették, és a legősibb oltó anyagban lelte halálát, vízbe fulladt. Életében és sírjánál főképp a tűzesetekkel a tűzoltók, kéményseprők által elszenvedett balesetekhez hasonló eseményekkel kapcsolatos csodák történtek.² Személye a tűzoltó munka lényegét testesíti meg, az állhatatosságot, becsületet, önfeláldozást és segítségnyújtást. A tűzoltók védjegyévé vált.

Florianus valós történelmi személy volt,³ a fennmaradt források szerint magas rangú katonatiszti családból származott. A római hadsereg tisztje lett. A III. század második felében kiszolgált katonaidéjét és megkapta az obsitot, és Noricum⁴ tartományban, Mantemben (Krems mellett) telepedett le.

A Berni Kódex szerint Lauriacumban⁵ a császár helytartója hivatalának nyugalmazott előjárója volt.⁶

Legendáriuma több egymástól különböző felfogású mondát őriz, amelyek egyes részeikben közösek, ezzel is hitelességüket támasztják alá.

Keresztény nevelésben részesült, egy alkalommal, amikor nagy tűzvész pusztított a kis *Flórián* imádságának hatására eleredt az eső, ami a tüzet eloltotta. Más források szerint egy égő ház tüzeit kis vödörben vitt vízzel oltotta.⁷

Még nem volt katonasorban, amikor a Laureacumi önkéntes tűzoltóság tagjaként egy nagy házban keletkezett veszedelmes tűz oltásában kis tűzoltócsapata élén hősiessen viselkedett. A bennszorultak életét saját életük kockáztatásával mentették meg, és a tüzet is eloltották.

Egy másik tűzeset alkalmával nagy vihar keletkezett, ami az egész települést leégéssel fenyegette, ám *Flórián* imájának köszönhetően felhőszakadás keletkezett, ami megfékezte a tűzvészt.

Katonának állt, hála gyors karrierjének Caecia erődjének parancsnoka lett. Krisztus tanításait — katonatársaival együtt — titokban megismerte és kereszténnyé vált. Egy alkalommal az erődben hatalmas tűzvész pusztított, amit *Flórián* — szinte kilátástalan

helyzetben — megfékezett. Katonái, kiket a legszörnyűbb tűzhaláltól mentett meg, *Flórián* emberfeletti, isteni erejének tulajdonították a tűzvész elmúltát s hírét szájról szájra adva, megszületett a *Flórián*-legenda.

Diocletianus császár uralkodása alatt, 303-ban ismét föllángoltak az erőszakos keresztényüldözések. Legendája szerint, amikor *Flórián* megtudta, hogy az Enns-parti Laureacumban elfogtak negyven keresztényt, útra kelt, hogy segítségére legyen a foglyoknak.

Elfogták és AQUILINUS bíró elé vitték, aki megpróbálta rávenni, hogy áldozatot mutasson be a római isteneknek, amikor ezt válogatott kínzásokkal sem tudta elérni arra ítélte, hogy nyakában kövel vessék a folyóba. Az ítéletet Kr.u. 304. V. 4-én hajtották végre.

Egykori katonatársai vitték a kivégzésre. Megköttözték, követ kötöttek a nyakába, és fölállították a híd korlátjára, de egyikük se merte a vízbe taszítani. Hosszú idő után jött egy fiatal katona, aki nem ismerte *Flóriánt*, ő odaugrott és belelökte a folyóba. Amikor azonban kíváncsian utána tekintett, hogy lássa elmerülését, megvakult.

A folyó megijedt és a holttestet egy kiálló sziklára sodorta, ahol egy sas kiterjesztett, keresztet formáló szárnyakkal őrizte. Majd a szent megjelent egy Valéria nevű özvegyasszonynak és megmutatta a helyet, ahol a holtteste található. Jelenés után az asszony befogta az igavonó állatokat, az Enns folyóhoz hajtott és megtalálta a holttestet, amit a pogánytól való félelmében szalmával és lombbal takart le. Az úton az igavonó állatok úgy kifáradtak, hogy egy lépést sem mentek tovább. Akkor az asszony fohászzkodására egy forrás fakadt a földből, amely még ma is ad vizet. A felfrissült állatok továbbmentek, majd megálltak azon a helyen, amit a szent megjelölt. Sietve és titokban temették őt el.

A sír fölé később templomot építettek. Körülötte épült ki a mai híres kegyhely, *St. Florian* (Linz-től délre).⁸

Sírjánál sok csoda történt. Egy súlyosan sebesült katona azonnal meggyógyult, egy haldokló erdei szénégetőt - aki belesett a boglyába - súlyos égési sebekkel vittek a sírjához, ahonnan egészségesen távozott. Egy magas épületről leesett megnyomorodott munkás *Szent Flórián* sírjától egészségesen távozott és folytatni tudta munkáját.

Sírja fölé emelt templomot három rabló éjszaka akarta kifosztani, de a Szent képnek átható tekintetétől megszégyenülve hagyták el a helyet. Egy másik gonosztevő fel akarta gyújtani a templomot, de szörnyet halt mielőtt végre hajthatta volna tettét.⁹

Tisztelete főként német, osztrák, svájci, lengyel, román, szláv, cseh, szlovák, olasz és magyar területeken terjedt el.

Kultusza a XV. századtól élte virágkorát, ekkor már Felső-Ausztria védőszentjeként szerepelt. *Szent Flórián* alakját fogadalmi táblák,

festmények, kő-, és faszobrok, falfestmények, tüvegre festett képek, szárnyas-oltárok őrték századokon keresztül. A német nyelvterületen Flóriánról elnevezett templom, kápolna, kolostor is található. Később Flórián képekkel tűzoltó felszereléseket, tűzoltó laktanyákat díszítettek, valamint érmeket, plaketteket, zászlókat, egyes helyeken kutakat, dísztárgyakat is *Flórián* képpel ékesítettek.

Lengyelországban különleges tisztelet övezte és övezi *Flóriánt*, egészen odáig, hogy a tűzoltókat Flórián-lovagoknak nevezték, a varsói első tűzoltó szövetség a Flórián-Szövetség elnevezést kapta, névnapja a tűzoltók ünnepe lett.

Flórián magyarországi első írásos említése az Érsekújvári Kódexben (1531) található. Legkorábbi ábrázolásai az ország középkori németajkú népcsoportjainál, a felvidéki szepességi és erdélyi szász városokban születtek. Alakját szárnyas oltárok festményeinek főmotívumaként öröközték meg.

A XVII. században a nagyszámú osztrák és német bevándorlás hatására hazánkban csaknem mindenütt megelevenedett a *Flórián*-kultusz, a tűztől megvédő szent tisztelete széles körben elterjedt.¹⁰

Flórián napján, nem raktak tüzet, a kovácsok nem dolgoztak, és az emberek nem sütöttek kenyeret. Más helyen éppen ellenkezőleg *Flórián* napján, ősi módon szokták éleszteni a tüzet. Reggel napkelte előtt valamely vastagabb élő fa száraz ágán kötelet dobtak keresztül, amit addig húzogattak a végén fogva, amíg a fa tüzet nem fogott. Aztán az egész falu onnan vitt tüzet a házába, a műhelyébe. Megint máshol őt „Miatyánk” és őt „Üdvözlégy” elmondása után a tűzhelyre vízzel keresztet vetett a család egyik férfitagja és csak ez után gyújtottak tüzet. Máshol a család minden tagja vízbe mártotta a kezét, hogy a házban keze nyomán tűz ne keletkezhessen. *Szent Flórián* ünnepén a kemencében nem éghetett tűz. Egyes vidékeken ünnepének hajnalán a család minden tagja vízbe mártotta a kezét, nehogy a keze nyomán a házban tűz támadjon.¹¹

Szent Flóriánnak a tűzoltók védőszentjének napját az önkéntes tűzoltó egyletek és a hivatásos tűzoltóságok tagjai jó katolikushoz illő módon már megalakulásuktól az 1890-es évektől országsszerte megünnepelték. Erre az ünnepre időzítették a nagyobb eseményeket, laktanya és szerátadásokat, zászlóavatásokat, ünnepségeket, bálakat.

Felszereléseiket *Szent Flóriánról* nevezték el, gyakori eleme volt a tűzoltózászlóknak. Ezekben a tűzoltói hitvallás lényegét egy-egy rövid mondatban rögzítették. Az egyik leggyakrabban használt jelmondat a „*Szent Flórián könyörögj értünk*” amely rendszerint zászlókon jelent meg a település tűzoltó egylete emblémájának a társaságában, kiegészülve a tűzoltó motívumok elmaradhatatlan kellékeivel, azaz a

sisakkal, baltával, kötéllel, létrával, tömlővel, kürttel stb-vel. A címer fölé került általában a tűzoltó testület megnevezése, alá pedig a helység neve, és az esemény, vagy évforduló évszáma. A leggyakrabban Szent Flórián is a zászló kelléke — az egyik kezében zászló, a másik kezében egy rocska, amiből a vizet egy égő háztetőre önti, esetenként — a halálára utaló motívumként pedig bal lábára egy malomkő van kötve, alatta félkörben egy felirat, például „Szent Flórián könyörögj értünk”.

Szent Flóriánt a II. világháború után igyekeztek elfelejteni, ám eszmeiségét nem lehetett száműzni.

1948 és 1991 között a tűzoltókat is szeptember 29-én a Fegyveres Erők Napján köszöntötték és ünnepelték. Kultuszának újjáélesztése sokak kívánsága volt. A utasítás rendelkezett május 4-e (*Flórián* napja) „TŰZOLTÓNAP”-pá nyilvánításáról a tűzoltóhagyományok megőrzésének, a tűzoltóságok társadalmi megbecsülésének, a tűzoltók tevékenysége méltó elismerésének fontos állomása.

A fegyveres szervezetek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi törvény értelmében „A tűzoltóság napja május 4-e, Szent Flórián napja.”¹²

Végezetül álljon itt mindannyiunkért a következő fohász.

„Kérünk, Urunk, Szent Flórián érdemeiért és könyörgésére oltalmaz bennünket minden lelki és testi veszedelem, főként a tűz pusztításai és gonosz vágyaink lelket emésztő lángjai ellen! Krisztus a mi Urunk által! Amen!”¹³

Jegyzetek:

¹ Kezdetben árvíz ellen hívták segítségül. A XV. században egészült ki legendája azzal, hogy ifjú korában imádságával megmentett egy égő házat. Ekkor *Szt. Lőrinc* helyébe lépett, mint a tűzvész ellen védő szent, s a tűzzel kapcsolatos mesterségekkel foglalkozók (pékek, serfőzők, kéményseprők, fazekasok, kovácsok) patrónusa lett.

Magyar Katolikus Lexikon. Flórián szócikk

² UNTERREINER

³ 1722-ben egy kolostor építésekor a XI. századból származó kriptá terület elő, majd ott 1952-1953-ban végzett ásások során a római korból származó kőkoporsót és malomkövet találtak, amit *Flórián* sírjának tekintenek.

HADNAGY

⁴ Noricum másként Noricus ager a Római Birodalom Duna menti tartomány volt. Határai voltak: északon Germania (Danuvius), keleten Pannonia (Mons Cetius), délen Pannonia és Itália (Savus és Karni-Alpok), nyugaton Rhaetia és Vindelicia (az Aenus folyó). Tehát a modern állapotokkal egybevetve, magában foglalta Alsó-Ausztriát és Felső-Ausztriát, Stájerország legnagyobb részét, Karintiát, Krajnát, a Puster- és Inn-völgyeket, a Pinzgaut és Salzburgot. Hegyei voltak az egészet beárazó Nóri-Alpok (Alpes Noricae), köztük első sorban a Mons Cetius (Kahlenberg és a Bécsi-erdő) és a Mons Odra (Birnbaumi-erdő).

Pallas nagy lexikona. Noricum szócikk.

⁵ Felső-Ausztriában a Duna jobbpartján, az Enns torkolatánál fekvő jelentéktelen falu, (1890) 1327 lak. A rómaiak idejében itt állt Laureacum gyarmat, mint az itáliai II. légió főállomása, fegyver- és pajzsgyárral, s a dunai hajóraj fő kikötőjével. Alkalmassint ez volt Noricum ripense fővárosa. Az V. sz.-ban a hunok, 738-ban az avarok ismét lerombolták, ekkor Passauba tették át a III. századtól fennálló püspökségét. Később Pilgrim passzai püspök, mint a Linz-i püspökök jogutóda, igyekezett primatusát Magyarországra kiterjeszteni. *Nagy Károly* 791., három napig való ima és böjt után, Linznél lépett át az Ennsen, hogy megtámadja az avarokat. *Luitpold* keleti örgróf 900. e város romjainak közelében építtette Ennsburgot, hogy visszaverhesse a magyaroknak Bajorországba való betöréseit: *Árpád* alatt tehát idáig terjedt Magyarország határa.

Pallas nagy lexikona. Lorch szócikk.

⁶ MINÁROVICS — VÁRY 3.p.

⁷ SZABÓ Károly.

⁸ WEISBENDER 765-766.p.

⁹ HADNAGY: op.cit.

¹⁰ Loc.cit.

¹¹ BERKI

¹² 1996/XLIII.tv. 276. § (4)

¹³ SZABÓ Károly. op.cit. 61.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- SZABÓ Károly — SZABÓ Károly: *Flórián a védő szent.* Budapest, 1991, Szövetkezeti Szervezési Iroda. 64 p. HU-ISBN —
- WEISBENDER — WEISBENDER Hermann-Joseph: *Szentelek Élete. [Heilige des Regionalkalenders. Band. I. Januar – bis Juni. Band II. Juli bis Dezember.]* Ford.: DIÓS István — LŐRINCZ Imre — VERŐ G. Mária. Budapest, 1984, Szent István Társulat. 914 p. HU-ISBN 963 36 0298 X.
- MINÁROVICS—VÁRY — MINÁROVICS János — VÁRY Lászlóné: *Szent Flórián a tűzoltók patrónusa.* Budapest, 1991, BM Tűzoltóság Országos Parancsnoksága. 20 p. HU-ISBN 963 03 3350 3.

CIKKEK

- UNTERREINER — UNTERREINER Károly: Szent Flórián a Védőszent. 11-16.p. In BERLÁSZ Jenő — REISZ Lajos (szerk.): *Kéményseprő Kincseskönyve.* Budapest, 1933, Stephanum nyomda Rt. 424 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1996/XLIII.tv. — 1996/XLIII.tv. A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.

VILÁGHÁLÓ HIVATKOZÁSOK

- BERKI — BERKI Imre: Babonák a tűzről – Mivel csillapítsuk a tűz éhét?
Világhálón:
<http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/665-babonak-a-tuzrol-mivel-csillapitsuk-a-tuz-ehet.pdf>

HADNAGY

HADNAGY Imre József: Katonának indult s szent lett belőle ... kire áhítattal s lelkesedve néznek a ... flórián vitézek.

Világhálón:

<http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/650-katonanak-indult-s-szent lett-belole-kire-ahitattal-s-lelkesedve-neznek-a-florian-vitezek.pdf>

Magyar Katolikus Lexikon.

— *Magyar Katolikus Lexikon.* Flórián.

Világhálón:

<http://lexikon.katolikus.hu/F/Fl%C3%B3ri%C3%A1n.html>

Flórián szócikk.

Pallas Nagylexikona.
Lorch szócikk.

— *Pallas Nagylexikona.* Lorch szócikk.

Világhálón:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/lexikon/pallas/html/065/pc006572.html#8>

Pallas Nagylexikona.
Norricum szócikk.

— *Pallas Nagylexikona.* Norricum szócikk.

Világhálón:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/egyeb/lexikon/pallas/html/075/pc007535.html#10>

I.sz. melléklet

Szent Flórián ábrázolások.

